

BAKKALCHO

4^{ki} Diri Kiirro 10 Arfaasa/ Tir 16, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Itophiyu hasiissanno dipiloomasenninna ee adhate wodhonni Baaru furcho afi’rate qoosso noose”

-Injiiner Sileshi Beqqele (Dr)

Ameerikaho Itophiyu Wo’mu Biilloonyi Ambaasaaddere

Addisu Adoola

Addis Ababa: Itophiyu hasiissanno dipiloomasenninna ee adhate wodhonni Baaru furcho afi’rate qoosso noose yaanni Ameerikaho Itophiyu Wo’mu Biilloonyi Ambaasaadderenna Abbay Kofatto Itophiyu Yekkeeramaanchi Injiiner Sileshi Beqqele (Dr.) coyi’ri.

Ambaasaadder Injiiner Sileshi Beqqele (Dr.) Itophiyu Pireesete Uurrinshara xawisino garinni; Itophiyunniti Baaru furcho hasatto hiittenne bissano gawajjittannokkinna ee adhate wodho aana safantinote.

Shiimunni uminketa yineemmo fojonke maaxi’neemmonna halammenke kaajjishi’neemmo Baaru furcho hasiissannonke yiinohu Ambaasaadderchu; konni garinni hasiissanno dipiloomasenna

ee adhate wodhonni Baaru furcho afi’rate qoosso noonke yiino.

Itophiyu jawa daga amadde Baaru furcho

noosekki gobba ikkase qaagiissinohu Injiiner Sileshi (Dr.); aantino 6 dirra giddo

Qoola... 7

Qoqqowoho tayxe laayyote latishshi loosinni 126 kume ali hekitaare baatto latinsanni

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Sidaamu qoqqowira tayxehu laayyote latishshi loosinni 126 kume ali hekitaare baatto bushshunna wayillasote agarooshshinni latinsannita Qoqqowu Irshunna Kalaqamu Jiro Latishshi Biiro egeensiisu.

Birote Miseessunna Kalaqamu Jironna Baattote Gashshooti Handaari Sooreessi kalaa Fiqreyesuus Ashshennaafi Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; qoqqowoho tayxe bushshunna kalaqamu jiro agarooshshi loosanni 646 cinaancho laayyonni 126 kume 500 hekitaare baatto latinsanni.

Konni loosinni latinsanni baatto badatenna kaarta qixxeessate loosono balanxe loonsoonni yiinohu kalaa Fiqreyesuusi; kuri giddonni 100 haaruudde laayyo ikkitanna 546 laayyo kayinni galo ikkase buuxisino.

Sa’u Sanyote barra hananfoonni laayyote loosira xaphoomunni 1.7 miliyoone daga

Qoola... 7

“Gobboomitte amaalamme dagatenna fullahaanotewiinni hedo adhine sumimmete widira iillineemmo doogooti”

- Komishiiner Yoonaas Adaayye (Dr)

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Gobboomitte amaalammehu kaimu halaale hasi’ra ikkinota Amaalammete komishiine komishiinerichi Yoonaas Adaayye (Dr) coyi’ri.

Babbaxxitino dagoomu bissa riqibbe amaalammete beeqqaano ikkitanno bissara qixxaabbino bare tenne lamalara Buttajiru quchumira harinsoonni.

Barete leelle hasaawa assinohu Gobboomitte amaalamme komishiine komishiinerichi Yoonaas Adaayye (Dr.) gobboomitte hajubbankera sumuu yaatenna qarrubba tidhate ha’nura ikkitino egennonna hornyubbanke garunni horoonsi’ra noonke

yiino.

Budu, amma’no hattono ha’nura ikkitino gobboomitte hornyubba noonke daga

Qoola... 7

“Dagatenna mootimmate jiro raanqe jiroo’mate assinanni sharro aana kaajjado qaafu adhinanni hee’noonni”

-Kalaa Asfaw Gooneesso

Poletikunna Dh/Dh/Handaari Sooreessa

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Dagatenna mootimmate jiro raaqatenni ayirrate assinanni sharro aana kaajjado seeru, gashshootunna poletikunnita rosiissanno qaafu adhinanni hee’noonni xawinsi.

Mussinnunna bainchu assooti lophote hekko, gobbanna daga gawajjanno assoote ikkasi huwante; gobboomunna qoqqowu tere mussinnu komite tantanatenni mussinna sharramate loosanni hee’noonniatai xawinsoonnihu.

Sidaamu qoqqowi Amanyoomunna tseremussinnu komishiine mussinnunna bainchu assooti aana assitino xiinxallote gumi aana hajo la’annonsa bissa ledo Yirgaalamete

quchumira hasaawa assitino.

Hasaawu bare aana afaminohu Sidaamu

Qoola... 7

Tayxe laayyote latishshi loosinni qara illacha assine loonsannihu bunu loosooti

-Kalaa Fiqreyesuus Ashshennaafi Birote La/So/Ka/Ji/Ba/Ga/Ha/Sooreessa

Qoola 5

Gumuzete daga- Budillaancho adhammete amanyoote

Qoola 10

Bakkalcho

Odo

“19ki ce’e galtinori ayyaana Soojjaati Afiriki qooxeessi xaadooshshe kaajjishate loonsanni”

Addisu Adoola

Addis Ababa: 19ki ce’e galtinori barri ayyaana qooxeessu gobbuwa miinju, dagoomunna dipiloomaasete xaadooshshe roorenkanni kaajjishate loonsannita Gorsunna gammaajjichaamu qooxeessi minister Dieeti Dr Indiriyas Geeta xawisi.

Soojjaati Afirikira ce’e galtinore beeqqisiisino garinni ayirinsanni ayyaani “Ce’e gala Soojjaati Afirik fakkana kuula” yaanno massagote qaalinni Arfaasa 17-23/2016M.D geeshsha Addis Ababaho Milineemete harira harinsanni.

Ministir Dieetu Dr Indiriyas Geeta Itophiyu Pireesete Uurrinshara xawisino garinni; konni albaanni gobboomu deerrinni ayirinsanni keeshshinoonni ce’e galtinori barri tayxe baxxino garinni Soojjaati Afiriki gobbuwara ce’e galtinore, jajjabba biiltonna dipiloomaatoota beeqqisiisino garinni ayirrisate qixxaawo assinoonni.

Ayyaanaho gobbuwate dhaggete, wogatenna miinju xaadooshshe roorenkanni kaajjishanno addi addi leellisho, ekisponna paanaalete hasaawubba heedhannota kullooni.

Tayxe ayyaanirano baxxino garinni ce’e galtinori heeshsho dannu ittisannokkita ikkasenni; qooxeessaho noo ce’e galtino manni seeda dirra kiirsiisino dagoomu xaadooshshi roortino miinju horora qeecha fulanno gede hedatenni qixxaawo assinoonni xawisino.

Ayyaanu qooxeessu xaadooshshe kalaqanno garinni ayirrisamanno gede mootimma raga worasenni tayxe “Ce’e gala Soojjaati Afiriki fakkana kuula” yaanno massagote qaalinni ayirrisamannota qummeessino.

Gaala gulufanna Gaalu Ado qamasate leellisho ayyaanaho heedhanno

qixxaawubba mereerinni ikkitinota xawise; paanaalete hasaawubano IGAD widoonni koysantinonna kiironsa 250 ale ikkitanno gobbuwa ce’e galtinori riqiwaano, dipiloomaattanna giwirinnu ogeeyye beeqqitannota kulino.

Massagote qaali hedo ce’e gala baalante gobbuwa daga xaadisannona fakkana kuula kalaqannoha ikkasi leellishate qineessinoonni Minister Dieetu huwachishe; ayyaana beeqqitannori ce’e galtino manni budunna miinju xaadooshshensa kaajjisha’ratennino qoteho gutunnita ikkitino moolle, lolahu danonna seerimale daddalo labbanno qarrubba aana hattono latishshu doorshubba aana roorenka shiqqe loossanno gede injiino akata kalaqanonsata xawisino.

Ministir Dieetu xawishshi garinni; ayyaanu hanafo barra calla addi addi qoqqowubbanni daggino 500 ali ce’e galtino manni qooxeessinsara afantanno addi addi kalaqamu elto ayyaanu beeqqaanora leellishanno bare qixxaabbino.

Ayyaanunni Affaarete ce’e galtino manna Jibuuti ledo, Sumaalete ce’e galtino manna Somaal-Laandinna Somaalete ledo, Oromiyahonna Wodiid Galchim Itophiy

qooxeessubbara afantannore qole Keeniyu ledo, Gaambeellaho ce’e galtino manna Wodiid Suudaane hattono Beenishaanguli ce’e galtino manna Suudaanete ce’e galtino manni ledo budu, dhaggete, miinjunna dikkote xaadooshshensa roorenka kaajjishidhanno bare kalaqannoho yiino.

Ministir Dieetu ayyaanu ce’e galtinori qooxeessubba daa’attotenna Investimentete injo leellishate wo’naallanniwa ikkinotano kaysino.

Qooxeessaho ce’e galtinori rosicho soorri’ratenni daddalu xaadooshshensa roore lifixisidhanno gede hattono gutu qarrubbansa aana malu faasho woratenni horaameessimmansa kaajjishidhanno gede kaayyo kalaqannoha ikkino gede xawisino.

Ayyaanu gobbate gede ayirrisa ce’e galino manni duucha hige kaysanno hajubba illacha afidhanno gedenna poolisetenninna Istiraatejetenni irkisamanno gede qeechasi fulannota Minisir Dieetu lede coyi’rino.

Lamu dirinni mitteege ayirrisamanno ce’e galtinori barri kalqete ce’e galtinori duuchu handaari qarrubba tidhantanno gedenna illete leeltino malu faasho ofoltanno assate ragaanni naandanni gumi borreessamasino

Loosidhe galtinore, meentonna wedella Saadate jironni horonsi’raano assanna miinju dhukansa woyyeessa illacha tunganni hajubbaati

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Daga saadate jironni garunni horonsi’raano assate illacha tugge loossanni afantannota Sidaamu qoqqowi saadate jiro latishshi biiro egensiissu.

Biuro 2016 baajeettete diri 6 aganna loosu jeefishshi keenonna aantino mixo lainohunni hasaawu bare Hawaasi quchumira harissino.

Keenote bare hasaawunni faninohu qoqqowu saadate jiro latishshi biiro sooreessi kalaa Teklu Jomba; biiro qoqqowu loosidhe galtino daga, wedellanna meento horonsi’raano assitanno loossa aana illachishshe loossanni afantannotanna; konninnino illete leeltino soorro dagganni noota xawisino.

Biuro baxxinohunni loosu hooggino wedellanna meento saadate jiro latishshi loossa aana beeqqisiisatenni miinju dhukinsa bowiranno gedenna heeshshonsannino jawaachishshanno soorro borreessantanno gede baxxino illacha tugge loossanni keeshshitinota sooreessu lede coyi’rino.

Horonsi’raano adote jironni, lukkuwu jiro latishshinni, kirrete latishshinni, diidu ce’attonni, saada misisate loossa hattono saadate sagale latishshi loossa aana hala’ladunni beeqqitanno gede assa dandiinoonni egensiisino.

Gumulantino loossanni baxxinohunni meentunni miinju horonsi’raanchimma lossate meentu afi’ranno e’oonni suuqi’rate budensa bowirsatenni saadate jiro latishshi loossa aana hala’ladunni beeqqitanno gede assinoonni sooreessu lede xawisino.

Ledoteno gutu hasattonni tantanante saadate jiro latishshi aana bobbakkino horonsiraano miinju deerrinsa yanna yannatenni lophanni dayinota la’noonni. Ba’rete aana loosu jeefishshi keenonni ledote aantino lee aganna mixo shiqqeenna hasaawa assinoonni.

Qoqqowoho tayxe rosu diri goofimarchi geeshsha 100 balaxote rosi minna ijaarranni

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Amandoonnihu 2016 rosu diri goofimarchi geeshsha qoqqowoho 100 iikkitannota balaxote rosi minna ijaarante mixi’ne loonsanni hee’noonni Sidaamu qoqqowi Rosu Biuro egensiissu.

Rosu ilamate yaannohunni rosu minna safote latishshuwa woyyeessate qoqqowoho dagate millimillo kalaqatenni baalante woraddanna quchummate balaxote rosi minna halashshate illachinshe loonsanni hee’noonni Rosu Biuro sooreessi kala Bayyani Baraasi xawisino.

Rosu amanyooti ragaanni sa’u boode dirra 3kinna 4ki kifile iillituro no nabbawa, borreessanna shallaga dandiitannokki rosaano noota kayse kalaa Bayyani; konne qarra tirate qaaquullu balaxote rosu garunni afidhanno gede assa hasiissannoyiino. Konnira, qoqqowu deerrinni balaxote rosu halashshate jawa illacha tungoonni yaanni

qummeessino.

Qoqqowu mootimma aantaanchu pirezidaantichinna Rosu Biuro sooreessi kalaa Beyyene Baraasi xawishshi garinni; qaaquullu balaxote rosinni hanaffe rossanni dagganno gede assa hoongiro rosu isilanchimma buuxisiisa didandiananni. Konni rosu dirinnino dureeyye, mootimma, hallanyootunna mootimma losaasine halantanno gede assatenni kirotenni

100 balaxote rosi minna ijaarante mixi’ne loonsanni hee’noonni kulino.

Kuri giddonni 20 ikkitannoti balaxote rosi minna qoqqowu mootimma loosaasine woxu fushshaatonni ijaarantanni noota xawisino.

Rosu minna deerransa agadhito garinni baalante qooxeessubbara mitt ugari Diizaynenni ijaarranniha ikkana; xaa

geeshshano 48 ikkitannoti ijaarshu loosi loosamanni nooha ikkana; 14 rosi minna ijaarante owaante uytanni noota qummeessino.

Konni garinni baadiyyeteno ikko quchummate heedhanno qaaquullu taalo ikkino rosu kaayyo afi’ra dandiitannona baalante qooxeessubbara rosu iillo halashshina geeshsha rosu ilamate yitanniti dagate millimillo kaajjite suffannotano egensiisino.

Qoqqowoho xaa geeshsha rosu ilamate yaannohunni harinsoonni dagate millimillote bare 407 miliyoone ale hendanni jiro dagoomuwiinni gamba assa dandiinoonni Birote sooreessi lede coyi’rino.

Rosu ministere sai diri goofimarchira rosu minna safote latishshanna deerra woyyeessate dandiisiisanno “Rosu ilamate” yaannohunni gobboomu deerrinni dagate millimillo hanafisiisniti qaannite.

Guulcho Hedo

Bushshu agarooshshenna keeraanchimma buuxisiisate tungoonni illachi dagate beeqqonni adda ikkanno!

Dagooma hanqaffino kalaqamu jiro agarooshshi loosi biso ikkino laayyote loosi dagoomu heeshsho woyyeessatenna gibrinna laalchonna laalchimma aana loonsanni loosira gummaamimmasi luphiima ikkase fullahaano xawissanno.

Itophiyu 1970 MD balloota hanaffe laayyote loosinni bushshu agarooshshi gaado hala'ladunni loossanni keeshshituro; horonsi'raanchunna jeefisiisaano bisaa mereero noo xaadooshshi shoshshogginoha ikkasinni, daafurroonni geeshsha gummaamo ikkikkinni keeshshino.

Laayyotenna lasote loossa gaadunni loosate mootimma daga kakkayisate assitino wo'naalshi seeda dirrara polotiku hasatto jeefisiisate laweenna baca loosidhe galtino daga gibrinna ogeessa nafa huwanyo cu'mishiishate shiqanno woyte mishshanninna ceemitanni;saennano hakkuneeti dayinona xikke uyiyyesi yite gibrinna ogeessa gate hunte hadhino yanna noota qaaga dandiinanni.

Seedu diri harinsho toltinokkita ikkase harunsite mootimma konne qarra tirate wayinna baattote agarooshshi mereersha lamalu diri albaanni mootimma uurrinshuwa, latishshu uurrinshuwanna dagooma tantanino "Rosanna rosiisate laayyo" yite pirojekite quxatenni loosu giddora e'noti qaangannite.

Kalaqamu jiro agarooshshi loossa gummaamo assa lainohunni daga ammanchiishate loossa loosamansa, baatto loosidhe galtino daga, Polotiku massagaanonna latishshu uurrinshuwanni ledo tantanote loossa diriirsanna harunsonna qorqorshu loossa kaajjansa techo laayyote loosi late leelleenna la"ate kullannireeti.

Baatto loosidhe galtino daga kalaqamu jiro agarooshshi loossa horo huwatansa looso gummaamo assitanni daggino. Laayyote loossa mootimma tantano lendanna ogeeyyotenni baatto loosidhe galtino daganna techo gobba latteenna la'anno bisaa addintanni rosiisino.

Baatto loosidhe galtino daga soorro la'u gedensaanni hedonsa wortanni, dagooma beeqqisiisino garinni loonsoonni loossa mulqantino baatto latisino;soqamino dubbo muqaqanno gede assitino, hoshoshantinnona borqantino duuchu horonsi'ranno mootimma baatto hoshoshamatenni gattisino. Bue burqa hanaffino. Yitanni naqqassino.

Gobboomu deerrinni 7 miliyoone hekitaare ale ikkitanno baatto asiidaa'mite gawajjamatenni laalcho uytannokkita ikkase Gibrinna ministere faajje assitino mashalaqqe leellishshanno. Gawajjantino baatto laayyote loosinni ledo waanxe loosatenni bushsha xagisanno noorinninna kalaqamu harishshanni xagisatenna wirro lattannonna laalcho aa dandiitanno gede assate jawa illacha tungoonni.

Bushshu agarooshshinna keeraanchimma buuxisiisate tungoonni illachino dagate beeqqonni adda ikkanni no. Qooxeessubate akati garinnino afi'noonni way doorshubba kalaqamu harishsha qixxeessine horoonsi'ra hasiissannota handaaru bisaa kultanno.

Bushshunna wayillasote agarooshshi loossa kaajjishatenni bushshu hoshoshamme gargaratenni laalchonna laalchimma lossate; diilallote akati soorro gargarate; hattono sagalimmate horora hossanno laalo hala'ladunni laashshatenni miinju horo abbate dandiinoonni.

Tayxe diri laayyote latishshi looso "Laayyote latishsha qinaawino bushshu agarooshshinna keeraanchimma" yaanno adawarshinni ikkana; xaa yannara looso faajjetenni hananfe harinsanniiti hee'noonni.

Laayyote loosinni lattino qoqqowubba mereerinni Sidaamu qoqqowi mittoho. Tayixe laayyote loossa lainohunni Qoqqowu Irshunna Kalaqamu Jiro Latishshi Biiro layinkinna Kalaqamu Jironna Baattote Gashshooti Handaari Sooreessi Kalaa Fiqreyesus Ashshennaafi coyi'rino garinni; tayxe dirinni qoqqowoho 646 cinaancho laayyonni latinsanni. Kuri cinaancho laayyonni 126 kumi 500 hekitaare baatto latinsanni.

Konni loosinni latinsanni baatto badatenna kaarta qixxeessate loosono balanxe loonsoonni. Konni giddonni 100 haaruudde laayyooti. 546 laayyo kayinni albaanni noote. Konni dirinni hananfoonni laayyote loosira xaphoomunni 1.7 miliyoone daga beeqqitanno yine mixo amande loosu giddora e'noonni. Tayxehu laayyote loosi albinte gede sajjoo barrubbara loonsanni. Sidaamu qoqqowira laayyote latishshi loosi baalante qooxeessubbara bude ikkanni daasi addintanni naaxxisannote.

Gobba lattannohu dagatenniiti. Daga jiroo'mitannohu loosunniiti. Laayyote loosi gutammenna guutamme loonsanni loosooti. Laayyotenna lasote loosinni gobba latisatenni qeechanke fula mittu mittunku qansichi yawooti.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjunna dagoomitte hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Eessaasikkiwa eannohu eemaramo!

Yaareed Geetaachew

Woshshinikkinni yee yaannohu wodanisi giddo noo halchoonniitilla. "Timu gallowa wodanu galanno" Sidaamu maammaahanni. "Itophiya" yinanni woyite afalchinsa be'e yaanna eessannonsakkirira e'ennori baadi baado heedhe burduuqqanna la'nanni.

Baaru furcho mitte gobbara mageeshshi geeshsha hasiissannoro kalqe baala affino. Baaru furcho hooga yaa mitte gobba wolambinati guunte xa'mote giddo ubbannote. Ninke Itophiyu gede 120 miliyoone manna hanqaffino gobbara kaayinni baaru furchu dihasiissanno yine hecheemmo kada kayinni honqooqichimmatenni sa'e diinoo mittete gede kiirranni hajooti.

Woy buuxxe dicoyidhanno; woy eessannonsakiwa eatenninna burduuqatenni di eemaranu. Mitte sa'nummoro mitte doogonni allaggu goxa gimbo ninke duganni. Abbayi qaenkenni burqinoha kofi'ne woleho hanqatinsummokkinni taalo horoonsi'no yineenna kalqe cancelitu. Sa'u yannara aliyye widoonni ka'ino gaancera polotikunni dadda'litanno mite mite galchimi gobbuwa goxxukkinni galte Itophiyu aana addi addi agawo tugatenni sakaala wo'naaltu. Kaaliiqi kayinni Itophiya tuge dituganno; "Itophiyu angansa Kaaliiqiwa kayissanno" yaannontenni gede qullaawu maxaafi; hatti duucha sa'eenna kuneeti techoora iillinoommo.

Baadi baadinni dagge duumu baari aana Baaru furcho gatamadhitanna Itophiyu 60 KM xeertinyira heedhe duumu Baari aana furcho afi'rate hasatto mayira iibbabbitanno? Ee; Itophiyu lopho kalqete bidhatto ikkitanni dagginota buuxissanno yuummoro disaaleemmo. Addaho diinu illesinni al'anna Itophiyu lopho ollokkanno. Itophiyu guraannino ikko qiniiteenni xa Baaru furcho afidhino. Toluno injiinose. Addaxinanninna bilchaata Baaru furcho owaante doorsha adda assate hananfoonni doogo kalqe cancishshanna; dagganno ilamara wowe tunge sa'neemmo barri dixeertote. Konne affanni heedhe eessannonsakkirira anga worte burduuqqanno baadi baado noo gobbuwa dannunni nafa xaaddannokkiri; dannunni, budunni, danunninna amma'no nafa gattukkinni xaandeemmo Sumaaliyinni ledo giwanshiishate hecheemmo kaddanno gobbuwa angansa Itophiyu aaninni kayisa hasiissanno.

Sumaaliyu addinni qarrami yannara Itophunni balaxe iillinosehu anga kayiso. Itophiyu Sumaalete keeriranna ga'labborra mundeetenna miqichu kakkalamanni, oosose gabbarte woxxitino gobbaati. Itophiyunna Sumaale dannunni calla dixaaaddanno. Kayinnilla danunni ikko dannunni, mitto afoo horoonsi'ratenni budunninna danunni xaaddanno seedu diri xaadooshshi gobbuwaati. Kuni halaali hee'rennanni; mitu mitu Sumaalete ikko Itophiyahoo cophi yaannore assitannokkirinna Sumaaliyu qarri barra iillitinnokkirinna iillitannokkiri techo Sumaaliyu baxillaanonna jaalla labbanno. Kuni Sumaliya kaa'late yine ikkikkinni; Itophiya gawajjate hasatto ikkinota leellishanno.

Techo gobbayidi gobbuwa iillishshanno qaafu Itophiyunnita calla assine adha dihasiissanno. "Olliichokki itanni noo amboomi iso gudiro atewa daasi gattannokkita afi" yinannihu konneeti. Techo xeertote heedhe giira qassanno gobbuwa olluu gobbuwara baalate ga'labbote bidhatto ikkitara dandiitanno. Konne qarra balanxe huwatatenni balanxe moolikkinni shamu hee'reenna gutunni mala hasate Itophiyu mootimma hadhanni noo harinsho addintanni jawaachinshannite.

Qarra gobbate gede uyine adhate sokkonni, gutu horaameessimma kaima assatenni tirate mootimma hadhanni noo doogo yannaasinchotenna qachu gobbuwara daga ga'a hexxo assine adhinara dandiinanni; Itophiyu daga mageeshshi geeshsha seedisse ilamate loossannoro naqqasanno halaaleeti.

Gobbuwa noonsa elto affenna egente kadote gashshooti mootimma dagansara hexxo assitino latishsha adda assate jawa hayyo dhuka luphi assine adhinanni; qooxeessu gobbuwa daga dagitte, Poletikunna miinjoomite harinsho roorino deerrira lossate dandiisannoho.

Hiittenne kalqera afantanno daga xa'mo latishshahonna latishshunni afi'nanni gumaati; roorenkanni, buximanna badhe hinge gata baalunkunni roore baca waaga baatiisanninsa afantanno Afriku buudi gobbuwa dagara latishshu jawanna safote xa'mooti.

Kuni qachu gobbuwa daga hasatto massagaanonsa hasatto ikkara dandaanno yine hendanni; xa noo kalqoomu halaalinni; konne qooxeessu latishsha yorto adda assate mimmito anga amadammenna irkisamme harate gobbaanni seyoote massitannonkeri wolu doorshi dino. Qaccete heedha canckitanno raachu huuro, mittimma hiraibinni kandiro ca'lamaddi yaase digattanno. Afriku qarra Afriku fullahaanonniinna Afriku malinni tiranni hajo ikkitinota ammanatenni Sumaaliyunna Itophiyu haja "Harre hare kadde fuda difushshitanno" yaanno maammaashshinni insanni ledo xaadisannonkeri bacuri noona baadi baado heedhe itisiissankera hasidhanno bissara faro uyinoonke.

Roorenkanni gobbuwate giddoyidi hajubbara anga eessatenni qooxeessaha hananfoonni haaro gutu horaameessimma harinsho gufise wo'naaltanno wolquwanna gobbuwa qooxeessu gobbuwa daga uminsa kaayyo uminsanni gumulate dhuki noonsa daafira hasiissannokki millimillionsanni eemarama hasiissannonsa.

Xeertote heedhe anga worte burduuqqe Afrika mimmitunni itisiissenna giira qasse qacce higge giwaa'rate hasidhannori baasaho. Konne assoote giddo heedhenni irkissannorino hattonni. Adda coyi'rate Baaru furco horo ayerano maaxanteenna ikkikkinni meessi halcho gutisate yine gobba hanaffino harinsho gufissannori ledo halama saalaho. Giddo heedhe gobbansa kaaddannori diinu soqqamaanono eemarama hasiissanno. Tini ilamate hajooti. Baaru furcho gufise ittananno baali eemaramo!

Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiru - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiru -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiru - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiru - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaalu Felleqe

Addisu Adoola

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egensiishsha haa'nanni kiffle

Bilbilu Kiiru - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiiru - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo

Yannaasincho Industrete latishshanna kaajjado uurinsha kalaqate illachinshe loonsanni hee'noonnita xawinsi

Gaazeexu Odeessaanchinn

Sidaamu Qoqqowu Industirete Latishshi Biiro 2016 baajeetete diri umi boci loosu gumulshi keenonna 90 barri mixo aana hajo la'annonsa bissa ledo torbite keentino

Barete leelle fanote hasaawa assinohu birote sooreessi kalaa Gosaye Godaanihu, konni albaanni bandoonni Industirete hiiqqamme sissate baxxino illacha tunge loonsanni hee'noonnita xawisino.

Qoqqowu giddo deerru deerrunku afantanno laashshaano Industirrara woxu liqoo injo qineessatenninna shiqishatenni horaameeyye assa dandiinoonnitano xawisino.

Loonsoonni losinnino haammata interiprayzoota mereerimanna jajja abbate idustirrate widira shiikka dandiinoonnita buuxisinohu kalaa Goosaye; anteteno laafanna jawaate midaado bande leeltino xe'ne taashshine jawaata midaado kaajjinshe sufa hasiissannota huwachishino.

Hasaawu beeqqaano insa

widoonni laashshaano loosu dancha ikkinota coyde, industirra irkisetenna uurinsha aanteteno illachinshe sufa kaajjishate loonsanni heenoo'ni hasiissanno yitino.

Wosincho

Tayxe laayyote latishshi loosinni qara illacha assine loonsannihu bunu loosooti

Amsaal Felleqe

Laayyotenna lasote looso 1970 MD balla hananfoonnita kullanni. Wayillasote loosi gobba latisate yine woyyeessate hende hananfinkunni seeda dirra kiiranturono; woyyaambe daggukkinni keeshshitino.

Tayixe 8 diri balloota kayinni, mootimma daga kakkaayisatenni baatto loosidhe galtino daga dirunni lamenna sase marro latisidhanno gede giwirrinu tekinolojenni ledoo daga baqqi assate yaatenni; illacha tugginoti qaangannite. Hakku kakkaaooshshi techono sufe leellanno. Daga laayyote latishshi loosi horo yanna yannatenni huwattanni daggino.

Gobbankera babbaxxitino qooxeessubbara 2016M.D qinaabbino laayyote latishshinni kalaqamu jironna wayillasote latishshi looso faajjetenni hananfoonni.

Tayxehu laayyote latishshi loosinni bushshu shaqqille agarsiissanno loossara jawa illacha tungoonni.

Hananfoonnihu laayyote latishshi loosinni qooxeessu agarooshshira ledote bushshu keeraanchimmano agarsiisatenni bushshu asiidetenni gawajjame xamasi hoogatenni laalcho aannokki gede ikkinoha wirro xagisate loosono loonsanni.

Diru dirunkunni loonsanniti laayyote latishshi loossa laalchonna laalchimma lossitannotanna dubbu buujjameenna mulluuggino baatto wirro lattanno gede luphiima qeecha afi' rino.

Gobboomu deerrinni 7 miliyoone hekitaare ale ikkitanno baatto asiidaa' mite gawajjamatenni laalcho uytannokkita ikkase Gibrinnu ministere faajje assitino mashalaqqe leellishshanno. Gawajjantino baatto laayyote loosinni ledoo waanxe loosatenni bushsha xagisanno noorinninna kalaqamu harishshanni xagisatenna wirro lattannonna laalcho aa dandiitanno gede assate jawa illacha tungoonni.

Bushshu agarooshshinna keeraanchimma buuxisiisate tungoonni illachino dagate beeqqonni adda ikkanno. Qooxeessubbate akati garinnino afi' noonnita way doorshubba kalaqamu harishsha qixxeessine horoonsi' ra hasiissannota handaaru bissa kultanno.

Bushshunna wayillasote agarooshshi loossa kaajjishatenni bushshu hoshoo shamme gargaratenni laalchonna laalchimma lossate; diilallote akati soorro gargarate; hattono sagalimmate horora hossanno laalo hala'ladunni laashshatenni miinju horo abbate dandiinanni.

Hattono konni albaanni loosantinonna lattino qooxeessubbara wedelluno ikko dagoomu bissa babbaxxitino latishshu loossara bobbakkanno gede assatenni loosu kaayyo kalaqate looso loonsanni.

Diilallote akati soorro gargaratenna taaltino diilallote akati heedhanno gede, haanja latishsha kaajjishatenna lossatenni handaarunni agarranni gumi maareekkamanno gede laayyote latishshi

Bushshu agarooshshinna keeraanchimma buuxisiisate tungoonni illachino dagate beeqqonni adda ikkanno

loosi qeechisi luphiimaho.

Konne looso gobboomu deerrinni hananfi kawa daga timbiliqqi yite fultanni loossannoha ikkino. Laayyote latishshi loosi gade ikkinni dayino.

Itophiyaho sagaletenni meessaneete dandaate lowo sharro assinanni hee'nooni. Ikkollana, agarroonni gumi maareekkama geeshsha jawaata sharro hasiissanno. Gibrinnu handaarinni laalchimma lossate kayinni laayyote latishshi loosi noosi qeechi luphiima ikkinota ammannanni.

Eewanni, sa'u durrara loonsoonni laayyote latishshi loossanni qooxeessu latino. Bushshu hoshoo shamme ajjanni daggino. Konni albaanni qooxeessu mulluugamasinni xo'ino bu'a wirro burqa hanaffino. Sooraminohu diilallote akatino woyyaawanni dayno.

Bushshunna lasote agarooshshi loossa kaajjite suffuro woyyaabbino soorro la'neemmo. Laalchunna laalchimma lexxitanno gede kayinni laayyote latishshi loosi doorshu nookkiho.

Konni albaanni lattino qooxeessubbara baatto laalcho aa hanaffino. Bushsha xagisatenni injiino qooxeessa kalaqatennino sa'ne laalchimma lophitanno gede assatenni sagaletenni umo dandaate baalunku halamme hasiissanno. Xaa geeshsha loonsoonni loossannino ikko muli barrubba giddo hananfoonnihu tayxehu laayyote latishshi loosira dagoomu beeqqo naandannite. Jawaachishanna kaajjinshe sufisiisa hasiissanno hajooti.

Tayxeha laayyote latishshi looso Sidaamu

-Kalaa Fiqreyesuus Ashshennaafi

Birote La/So/Ka/Ji/Ba/Ga/Ha/Sooreessa

qoqqowirano Lokka Abbaayyu woradira Jirmaancho olliira faajjetenni hananfoonniha ikkana; baalante woraddara loonsanni hee'nooni loossa lainohunni Qoqqowu Irshunna Kalaqamu Jiro Latishshi Birote Miseseessunna Kalaqamu Jironna Baattote Gashshooti Handaari Sooreessi Kalaa Fiqreyesuus Ashshennaafi ledoo qixxaawote kifilenke keeshsho assitino.

Bakkalcho:- Tayxehu laayyote latishshi loosi adawarshu qaali amadino tiro maati?

Kalaa Fiqreyesuus:- Tayxe diri laayyote latishshi looso lainohunni adawarshu qaale assine adhinoommohu; "Laayyote latishsha qinaawino bushshu agarooshshinna keeraanchimma" yaannohunni ikkana; xaa yannara looso faajjetenni hananfe harinsanniiti hee'noommohu. Laayyote looso konni albaanni qarunni bushshu agarooshshinna lasote loossanni ledoo amadiisaminore loonsanni keeshshinoommo.

Xaa yannara kayinni laalchonna laalchimma ajjishannore gargatenni laalchimma ledannore laayyote loosi ledoo loosama noosi. Umihunni, bushshu keeraanchimma garunni agarama hasiissanno. Layinkihunni, bushshu shaqqilli agarama noosi yitanno hedubba giddosinni amadino adawarshu qaaleeti horoonsi' noommohu.

Bakkalcho:-Tayxe dirinni qoqqowu deerrinni mageeshshi mixo jeejisate amandoonni? Mageeshshi manni beeqqanno yine agarranni?

Kalaa Fiqreyesuus:-Tayxe dirinni qoqqowoho 646 cinaancho laayyonni latinsanni. Kuri cinaancho laayyonni 126 kumi 500 hekitaare baatto latinsanni.

Konni loosinni latinsanni baatto badatenna kaarta qixxeessate loosono balanxe loonsoonni. Konni giddonni 100 haaruudde laayyooti. 546 laayyo kayinni albaanni noote. Haaruudde laayyoo Diilallote aani misileni taje haa'ne garunni bandoonnite. Konni dirinni hananfoonni laayyote loosira xaphoomunni 1.7 miliyoone daga beeqqitanno yine mixo amande looosu giddora e'noonnihu.

Konne looso harinsanni hayyo lainohunni tenne lamala ontunku barrira aante aantetenni loonsanni. Tenne lamala gedensaanni kayinni daga qooxeessinsara injaannonsa garinni barra murtanni loossannoha ikkanno. Tayxehu laayyote loosi albinte gede sajjoo barrubbara loonsanni. Sidaamu qoqqowira laayyote latishshi loosi baalante qooxeessubbara bude ikkino. Laayyote loosinni aane badheessu loosi hiittenne yannara hanafamannoro daga seekkite affino.

Konni loosinni qarunni xarapheezzaame laayyo loonsanni. Qoqqowoho alichaame qooxeessubbara baattote ofollo gari tullo batidhannowanna bagaame ikkasinni, sammi yine Irshu looso loonsanniha ikkiro bushshu

Wosincho

Qoola 5

hoshoshamanna bushshu keeraanchimma ajjanni hadhanno. Konni kaiminni, bushshu agarooshshi loosi xarapheezzaame laayyo loosate aana illachishinoho. Konnira ledotenni woloottano konni albaanni loonsanni keeshshinoonni hayyo garunni horoonsi'nanni.

Bakkalcho:- Tayxe laayyote loosinni konni albinni roorsine illacha tungoonnihi mayi aanaati?

Kalaa Fiqreyesuus:- Tayxehu laayyote latishshi loosi ledo amadisiisame loosamannohu umihu bunu latishshi loosooti. Sidaamu qoqqowi gobbankera buna hala'ladunni laashshitanno qoqqowubbanni mittoho. Qoqqowoho buna hala'ladunni laashshinanni qooxeessubbara bunu laayyo loosa harinsanni. Bunu laayyo loonseemo yineemmo woyte; umihunni, baatto waa garunni amada dandiitanno gede assitanno laayyubbara illacha tunge loonsanni.

Wolu kayinni, bunu laalchimma leddannota kalaqamu harishsha (kompooste) qixxeessinanni. Bushshu agarooshshenna keeraanchimma buuxisiisate loosono konni garinniiti xawinsannihi. Kompooste qixxeessate loosi laayyote loosi ledo loosamanno gedecti assinoonnihi.

Laayyote loosinni roorenkanni geedhinonna laalcho aannoki buna mukkatenna buqqisate looso loonsanni. Mukkineenna wirro ciire laalcho aannokkiha geedhino buna buqqisate looso loonsanni hee'noonni. Geedhino buna buqqisatenni haaruudde chigginye kaasatenna lamu diri giddo laalchoho iillitanno gede assinanni.

Buna mukkatenni wirro ciire mittu woy lamu diri giddo laalcho aanno gede assinanni. Buna mukkiine haaroosineenna wirro laalcho aanno gede assate loosi bunu laayyo yinannihi.

Layinkihu kayinni tayxe dirinni haaru garinni hananfoommohu baatto horoonsi'rate gari ledo amadisiisaminohunni qoqqowoho Baarzaafe hala'ladunni kaansanniha ikkasinni xiinxallotenni buunxe lallawa qixxeessatenni babbaxxino gide laashshinanni qooxeessubbari Baarzaafe buqqinse hoolatenna ajishate loosooti. Sidaamu qooxeessira Baarzaafete hala'la sagalet wowe gawajjitino. Konne lainohunni handaaru xiinxallaano duuchunku qooxeessira Baarzaafete bikka la'e assitino xiinxallonni qooxeessaha sagalet wowe ajjanninna gawajjantanni dagginota buuxissino kaiminni konne looso lallawunninna seerunni irkinse baattote gashshootinna horoonsi'rate biddissi giddo Baarzaafe kaansanninna amadooshshe assinanni gara lainohunni worroonni seeri no.

Konni seerinni Baarzaafe ajishate loosooti worroonnihi. Baarzaafe wo'munni wo'ma murre woy buqqinse kayinse hoollanniha ikkikkinni; laalcho uytanno baatto aana dikaansanni yaate. Konni kaiminni, lattino baatto aana kaansoonni Baarzaafe buqqisate looso hananfoonni. Tayxeha laayyote latishshi looso baxxinoha assannohu lattino baatto aana kaansoonni Baarzaafe buqqisate loosooti. Kunino laayyote loosi biso ikkasinni baattote gashshootinna horoonsi'ra gara lellishannoho.

Baarzaafe horoseno luphiimate;Hakko bikkinni kayinni lattino baatto aana kaansiro gawajjoseno shotu garinni la'nannita dikkitino

Sayikki deerrinni,Laayote loosi ledo woloottano haanju harumi loosa loosantanno. Chigginye qixxeessinanni mereershubba qorqorsha assatenni qixxaabbino chigginyubba kaasate injiitanno basera soorra, kaansanni base dooranna aantetenni badheessu yannara kaansanni bale umate loosono mitteenni loonsanni. Kuri loosa ledo konni albaanni loonseenna lattino qooxeessubbaro garunni agarooshshe assate loosa loonsanni.

Bakkalcho:- Baarzaafe ajishate fulino lallawa loosu aana hosiisate albaanni balanxe dagoomu ledo hasaawa assine huwanyote kalanqoonni?

Kalaa Fiqreyesuus:- Kuni lallawi fuli gedensaanni calla ikkikkinni fulara albaanni Baarzaafe ajinshanni gede xa'mo shiqqinohu dagatewiinniiti. Illallishshu lallawa qixxeessate albaanni 16 woraddara dagate ledo hasaawu bare harinsoonni; xiinxallono assinoonni. Hattenne yannara Baarzaafe laalchimmansa gawajjitanni noo daafira ajinshanni gede daga duudheeti xa'monsa kayissinohu.

Daga Baarzaafe buqqisse ajisha woy hoola hoogge ikkikkinni seeru fulona yitino; mittu manchi buqqisiro dannaho noohu wolu manchi kayinni sumuu yee buqqisa hoogara dandaanoho yaannohunniiti. Konnira, gutunni halamme buqqinse hoolatenni gutunni latishshanke buuxisiinseemmo yaannohunniiti.

Baarzaafe calla dikkiino; dannaho kaansanni Muuze, Laggate qooxeessira Baarzaafe kaasa, Araddonna wkl labbinore laalchimma ajishshannonna gawajjo iillishshannore buqqinsanni gede loosidhe galtinori xa'mo shiqqishshinoha ikkana; faajjetenni lallawu giddo worroonnihi kayinni Baarzaafete.

Tenne hajo lainohunni hajo la'annonsa bissanni ledo ikkatenni deerru deerrunkunni dagate ledo hasaawa assinoonni.

Tayxeha laayyote latishshi looso qoqqowu deerrinni faajjetenni hananfoonnihi Lokka Abbaayyu woradira mittichu loosi're galino manchi mitte hekitaare baattosi aana noo Baarzaafe buqqisate looso hanafinota lawishshaha kaysa dandiinanni. Baarzaafe horoseno luphiimate;Hakko bikkinni kayinni lattino baatto aana kaansiro gawajjoseno shotu garinni la'nannita

dikkitino.

Bakkalcho:- Qoqqowoho bunu latishsha laayyote loosinni waanxe loosatenni agarranni gumi maati?

Kalaa Fiqreyesuus:- Ninke mixo Bunu latishsha xibbuunni 70% ikkannoha laayyote loosinni waanxe loosateeti. Kuni loosi geedhinonna laalcho aannokki Buna mukkatenna buqqisatenni baychoho wole haaruudde chigginye kaasatenna kompooste qixxeessatenni horoonsi'rate xaphooma handaaru looso 70% ikkannoha diwanno. Laayyote loosinni Buna latisate looso daga hala'ladunni beeqqaano assatenni loonsannihi.

Bakkalcho:- Sa'u dirrara loonsoonni laayyote latishshi loossanni daggino soorronna guma hiittoonni xawisatto?

Kalaa Fiqreyesuus:- Qoqqowoho konni albaanni loonsoonni laayyote latishshi loossanni qooxeessu latino. Haanju harumi loossano lendeenna bushshu hoshoshameenna mulluugitte ikkitino baatto wirro lattino. Haanju latishshinni diwantino. Sa'u dirrara loonsoonni loossanni woloottahono lawishshsa ikka dandiitannori latte biiffino qooxeessubba no.

Konni albaanni loonsoonni laayyote loossanni Bunu latishshinni ledo woloottano babbaxxitino laalote latishshi loossanni dancha guma maareekkisiisa dandiinoonni. Sa'u shoole dirrara calla dubboho ikkitanno chigginyera ledote gummate laalo laashshinanni Industirete paarkera eessinanniri haanju haruminni loonsoonniri no.

Bakkalcho:- Laayyote latishshi loosinni ledo haanju harumi loossanni mageeshshi chigginye kaansanni?

Kalaa Fiqreyesuus:- Tayxe dirinni 300 miliyoone duuchu gari horo afidhinota dubbunna wolootta horora hossanno chigginyubba kaasate mixi'noonni. Kurino 32 kume hekitaare baatto aana kaansanni. Tenne yannara hiikko qooxeessira mageeshshi chigginyubba qixxaabbino yaannoha badate looso loonsoonni. Dandaami bikkinni chigginyubba Agro-

Ikooloje kaima assitnota ikkitanno gede illachinshoonni. Mito woyte hasi'noonni chigginyubba dalchate ikkitannoti haqqete sirchi dikkote anje xaaddanno. Dikkote aana hoongoonnita haqqu sirchi gumma xinqatenni gamba assate looso loonsoonni.

Tayxe kaansanni chigginyubba giddonni 4 miliyoone ikkitannoti laalote sirchooti. Konnira, haanju harumi loosa laayyote latishshi loosi biso ikkinohura qinaawino garinniiti loonsanni hee'noommohu. Qixxaabbino chigginyubba yannatenni kaasateno base doorre bale umme qixxeessate loosino mitteenni loosamanniiti noohu.

Badheessu xeeni hanafanno yannara Bunu latishshi loosi ledo loonsannihi Bunaho caaleho ikkitannota haqqu sircho kaasate loosooti.

Bakkalcho:- Hananfoonnihi laayyote latishshi loosi isilanchimma afi'rino garinni loosame gumulamanno gede irkonna harunsote loosa hiittoonni xawisatto?

Kalaa Fiqreyesuus:- Laayyote looso yineemmo woyte isilanchimmatenni loosama noosi. Isilanchimma nookki garinni bushshunna qooxeessu agarooshshe loonsiha ikkiro gawajjono noosi. Laayyote loosi garunninna ogimmatenni loosama noosi. Birote gedeno harunso assinanni keeshshinoonni.

Isilanchimma noose laayyo loosantannonna agarooshshu loosino kaajjado ikkanno gede loonsanni. Albilichono loosantino laayyo garunni awuunte qooxeessano latisatenni agarroonni gumi maareekkamanno gede Biironna hajo la'annonsa bissa kaajjite loosanno. Dagoomunna hanafamino loosi yinoonni barrubba geeshsha garunninna isilanchimmatenni loosame gumulamanno gede kakkaooshshunni loosse gumultanno gede sokka'yaati.

Bakkalcho:- Oottonke xawishshi daafira wodaanni galanteemmo.

Kalaa Fiqreyesuus:- Anino galateemmo.

“Qajeelshunni dukkisantino loosu kaayyo kalaqatenni wedella horaameyye assa guma abbanno loosooti”

-Dukko Hageretsiyoon Abbebe

“Hiittenne hayyono horoonsi’no wedellaho loosu kaayyo kalanqeemmo”yaanno massagote gaalinni Sidaamu Qoqqowi Loosu, Dandoonna Interpirayzootu Latishshi Biiro 6 agani loosu jeefishshi keeno hasaawanna taqqate afantanno loosu massagaanora qajeelsha uyitino.

Barete leelte hasaawa assitinoti Biirote Sooreette Dukko Hageretsiyoon Abbebeti Biiro wedellaho loosu kaayyo kalaqate umo assite ikkadimate qajeelsha uyite loosoho bobbaasatenni danchu gumi maareekkisamanni leellannota xawisse; konni albaanni balaxote qajeelsha uyinikkiinni liqoo calla injeessatenni loosoho bobbaasa horonsa buuxisiissinokkita xawissino.

Qoqqowu giddo afantannoti 16 Tekiniketenna Ogimmae Kolleejjubba Wedellaho ikkado qajeelsha aatenni sa’e; qajeelte fultino wedelli loosoho bobbakkanno yannara hajo la’annonsa bissa ledo waaxante irkisanna harunso

assa hasiissannonsata sooreette huwachishshino.

Konne loosu ammanatenninna ammansiiisatenni danchu gumi leellanni nooha sufisiisatenna konne handara hasamannahanna doodhinanniha assatenni qoqqowohono ikko gobbate deerrinni ogimmatenni heewisantanno wedella kalaqate hajo la’anno baali qeechansa fula hasiissannonsatano guwuursitino.

“Itophiyu hasiissanno...”

Itophiyu daga kiiri 150 miliyoone iillitanno yaanno himani noota qummeessino.

Itophiya dagate kiiri batinyi kalqetenni Honsikkita assannoseno yiinohu Ambaasaadderchu; tenne hala’lado daganna lophanni noo miinja garunni amadate Baaru furcho qara hajo ikkase kaysino.

Ninke Baaru furcho hasatto daafira guraanni uurrinshu gubbuwa Itophiyu furcho afi’rasenni gawajjante ikkikkinni Itophiyu lopho danchummatenni la’annokki daafiraati yaanni coyi’rino.

Ambaasaadder Injiiner Sileshi (Dr.) xawishshi garinni; Itophiyu dhukase kaajjishidhanni hadhuro yaaddo galtannonsahura noowa keeshshitanno gede hasidhanno wolquwano noo gede xawoho.

Itophiya hettissanno gobbuwa egennantinoreeti; konnira, insa aana illacha tunge loosa hasiissannonke. Hettisamaanonke deerrira ikkanno garinni tumo qolatenninna mikitatenni Itophiyu Baaru furcho hasatto garunni wonsha hasiissannonke yiino.

Itophiyu Somaali-Laandi ledo malaatissino Baaru furcho sumiimme harunse Somaaliyu ledo gaancu giddora eessate hasidhanno wolquwa noo gedeno huwachishshino.

Itophiyu ee adhate wodhonni qaaffanna Baaru furcho hoolleennase keeru qooxeessi hee’rara dandaannokkita coyi’rinohu Ambaasaadderchu; mittimmatenna halammete aana safamino latishshinna lopho qooxeessaho hasiissannota qummeessino.

Soojjaati Afiriki qooxeessa lossate hiitto assine miinjuna poletiku halamme kalaqa dandiineemmo yitanno hedo aana illachisha hasiissannotano xawissino.

Soojjaati Afiriki poletika dagate mereero assinanni gutu sumiimmenni, massagaanote hallammenninna gutu horo aana xintamino garinni latisa hasiissannota coyi’rino.

Ambaasaadder Injiiner Sileshi (Dr.) lede xawissanni; Itophiyu Baaru furcho hasattonna horaameessimma mittimma lossate aana safantinonna gutunni lophate injiitannota ikkitino gede huwata hasiissanno yiino.

“Gobboomitte amaalamme dagatenna...”

ikkankenni hornyubanke horoonsi’ne gobboomitte qarrubbankera mala kalaqa dandiinanni yaanniiti xawisinohu.

Amaalamme yaa halaale hasi’rate yiinohu

Komishiinerichu’ halaalu widira iillate kayinni halaalaancho doogo amada hasiissannota huwachishshino.

Amaalammete bude lossidhino gobbuwa latishshunninna lophotenni jawa deerra iilla dandiitino. Qarrubbansa lainohunni hasaabbinnokki gobbuwa kayinni jawu qarri giddo ubbinotano lede qaagiissino.

Itophiyaho harinsanni amaalamme dagatenna fullahaanotewiinni hedo adhine sumimmete widira iillineemmo doogooti yiino.

Gobboomitte amaalammeti hedo babbadamoooshshenna sumuu assitannokki ikkitubba kalaqanturo hattono poletiku qarrubbanna olu gedensaanni noo yannara poletiku reekko giddo noo bissa mereero sumimme kalaqate kaa’litannotano Komishiinerichu xawissino.

Qoqqowoho tayxe...

beeqqitanno yine mixo amande loosu giddora e’noonnitanna aantanno sajjoo barrubbara harinsannitano qummeessino.

Bushshunna way agarooshshi loosa qooxeessu akata kaima assitino garinni loonsanni hee’noonni yiinohu Sooreessu; roorenkanni bushshu agarooshshinna keeraanchimma agarsiisate illachinshoonnita kule; loosa isilanchimma noo garinni gumulate mixi’noonnita xawissino.

Kalaa Fiqreyesuusi xawishshi garinni; laayyote latishshi loosa haanju harumi loosinni ledo waanxe loonsanniha ikkasinni xaa yannara qixxeessinanni hee’noonnita 300 miliyoone duuchu handaari horo noonsa chigginyuwa aananno hawadi yannara kaasate balaxote qixxaawo assinanni hee’noonni.

Tayxeha bushshunna wayillasote agarooshshi loosa baxxinoha assannohu buna laashshinanni qooxeessubbara xibbuunni 70% buna laashshinanni gate konni loosinni latinsanniha ikkana; wole widoonni kayinni qoqqowoho laalcho uytanno baatto aana kaansoonni Baarzaafe laalchimmate aana gawajjo iillishshinohu kaiminni lallawa fushshine lattino baattonna

Laggate qooxeessinni Baarzaafe buqqinse ajishate loosono mittimmatenni loonsanni hee’noonniha ikkasino kalaa Fiqreyesuusi lede egensiisino.

Qoqqowoho sa’u dirrara loonsoonni laayyote latishshi loossanni bushshu hoshooashamme gargaratenni, taaltino diilallote akati soorro heedhannonna laalchimmano lexxitanno gede duuchugari horo afi’noonnita sooreessu egensiisino.

Tayxeha laayyote latishshi loosa qoqqowu deerrinni Lokka Abbaayyu woradira Jirmaancho olliira faajjetenni hanafisiinsoonniha ikkana; o Ilaaho sa’u dirrara loonsoonni bushshunna wayillasote loossanni konni albaanni gawajjante keeshshitino baatto aana bushshu hoshooashannoki gede assatenni wirro lattinota xawinsoonni.

Gobboomu deerrinni 7 miliyoone hekitaare ale ikkitanno baatto bushshu asiidaa’manno gawajjantinota ikkasenni xaa yannara babbaxxitino qoqqowubbara hananfoonni laayyote latishshi loosinni hattono noorunninna kalaqamu harishsha horoonsi’ratenni baatto xagisate wo’naallanni hee’noonnita Gibrinna ministere xawissinoti qaangannte.

“Dagatenna mootimmate jiro raanqe jiroo’ma..”

qoqqowi Jireenyu paarte sinu borro mini poletikunna dhuku dhaabbanyooti handaari sooreessi kalaa Asfaw Gooneesso coyi’ranni; dagatenna mootimmate jiro raaqatenni ayirrate assinanni sharro aana kaajjado seeru, gashshootunna poletikunnita rosiissanno qaafu adhinanni hee’noonni yiino.

Mussiinnunna bainchu assooti uurrinshuwa, dagoomanna gobba gawajjannoha busha assoote ikkasino xawissino.

Kalaa Asfaw ledotenni; gaammanni baajeette hendoonni illachira hosiisanna suwashsho jirote beehache buuxisa suwashsho lophoranna Jireenyaho qara ikkana, dagatenna mootimmate mereero kaajjado ammanama kalaqatenni dagannita latishshunna danchu gashshooti xa’mo qolate widoonni mootimmanna paarte luphiima qeecha fultanno yiino.

Qoqqowu Amanyootunna tsero mussinnu komishiine komishinere dukko Zelaalem Lamma ise widoonni; mussinnanna baincho assoote gargarate hajo la’annonsa bissa

gutu huwanyootenna uurrinsha amadatenni sharrama hasiissannota kayissino.

Komishiinete 6 uurrinshuwa (Rosu minnara, Dagitte owaantenna mannu jiro, Fayyimmatte, Loosunna dandoote, Eotenna mootimmate hidhote womaashshi) uurrinshuwa aana assinoonni xiinxallonni afi’noonni guminni seejjatenna qarru ledamannokki gede assate amaalammete bare ikkase kayissino.

Komishiine yanna yannatenni assitanno xiinxallonni qajeelshunna harunsote loosi mussinnanna baincho assoote gargarate huno leeltuwa seerunna gashshootu qaafu adhatenni taashshate loosa kaajjishshe massagganni afantannota dukko Zelaalemi xawissino.

Amaalammete bare aana xiinxallote gumi taje shiqqeenna hasaawa assinoonniha ikkana; hasaawu aana qoqqowu, zoonnatenna Hawaasi quchumi jajjabba loosu massagaano hattono woraddatenni fultinori hajo la’annonsari loosu bissa beeqaano ikkitino.

Seyoo

Buna qamasannohu loosu kalaqaanchi

Qiddist Gezzaheny

Tenne lamala seyoote amado wosinchinke kalaa Minilik Habtu yaamamanno. Miniliki Injinerigenna “Tipika Speciality Coffee” maaneejing dayirekiterichooti. Ilamanna lophosi Addis Ababahooti. 11 maatete miilla noo maatenni fulinohu kuni manchi amasinna annisi oosonsa loosu baxxannorena loosu kalaqaano ikkitanno gede anjenni hanaffe loosu mishshukkinni loossanno gede assitanni lossitinonsata kayisanno. Baxxinhunni chaacharu anninsa loose loosiatenni oososi qarransa uminsa tidha dandiitanno ikkadimma boworsidhanno gede assinonsata kayisanno.

Xa iillino deerrira kaima ikkinosire kulanni; “umi yannara woxe afi’roommohu rosu mine shumate mini bale umatenniiti” yaanno. Mitte yannara kuwaase godolanni noo yannara qooxeessaho afamanno mittu rosi mine rosiisaano shumate mine fiisiisukkinni rosu mini fa’namanno yanna iillase huluullisseennansa hasaabbanna macciishshanno.

Looso baxxanno maatenni fulinohu aju qaaqqi Miniliki; rosiisaanote yaaddo macciishshe calla agurara didandiino. Roorenkanni malu biso ikkate baxe ikkita ikke ammansiiise kaa’lansara xa’mo shiqishanno. Ikkollana rosiisaano aju wedellichi aana ammana tuggara dihasidhino.

Lowo hasaawi gedensaanni Honse kifile rosaanchi Miniliki hedo adhamooshshe afidhu. Roduuwisi ledo ikkatenni mitte lamala giddo wole bale ume mineno haaroonse rosu minira aanno. “Rosu mini massagaanono loosoommo loosinni lowo geeshsha hagiidhitino daafira sumuu yinoommohunni erotenni battue’ yaanno.

Tenne hedewelchonni umisi daafurinni e”o afi’ra rosinohu kalaa Miniliki; 11 kifile iille hee’reenna fayyimmate ministere tekniketenna ataachinanni mini amadooshshi ogeessa hasidhannota fushshitino egeensiishshinni macciishshe ogimma noosi daafira waajikkinni heewisamanno.

Konninnino 16 dirihu Miniliki Digirena jawu rosichi noonsa mannooti ledo heewisame fonqolo umi deerrinni sa”e qaxarami. Boco yanna rosanni hundasiinni kaa’laano qaxare loosiisa hanafanno. Wedellichi lifinxenna jawaante la’inori shekkeereete gargarooshshi uurrinsha loosu sooreeyye xagga dirrisatenna hogowate loosu kontiraatunni uyiteennasi qoteho loosaaasine qaxare loosiatenni womaashshu dhukasi bowirsi’ri.

Tekinishaane annisiwinni rosicho adhanii lophasi kulannohu kalaa Miniliki; ogimma woxe afi’rate ikkinnina baxe loosannokkita coyir’anno. “Ane halcho Payilete woyi xagisaancho ikkate; anni’vano ‘Payilete ikkatto’ yaanni lossinoe; Ikkollana, xa’minanni bikkaancho wonsha hooga’yanni hasi’reemmore ikka didandoommo” yaanno.

Konninnino Addis Ababu Yuniversite e”e “Library and Information Science” yinanni rosu golinni umi digresi adhe fulanni hee’renni annasi tekiniketenni kaa’la hanafanno. Gedensono annasi gortotenni hoogihu gedensaanni “Minilik Enjinerig”

Kalaa Minilik Habtu

yaamantannota annisi uurrinsha isi amade maate womaashshunni gashshate yawo isi aana ubbanno.

“Yannate loosu haa’rummo yannara aninna maa’nu rodii’ya calla hee’noommonkanni; harinshote kayinni woloottu ooso fooliishshote yannansanni ledonke loossanno gede assatenni Minilik injinerige lossinanni ha’nummo” yaanno.

Yanna yannatenni gobbayidinni loosaaasine qaxartanni jajjabba injinerigete loosu adhite loosate dhuka kalaqi’ransa coyir’anno. “Didandoommo” yaanno loosu nookkita coyir’annohu kalaa Miniliki; ogimmasi gobbaanni noo loosu hajanjisiro nafa haa’re dandiitanno loosaaasine qaxare loosiisannota kulanno. “Hakko loosinni tirfi’ra hoogummorono ogimma afi’reemmo; hasidhannoe owaatamaano afi’reemmo yee ammaneeemmo daafira didandoommo yee xiiweemmo loosu dino” yaatenni xawisanno.

Tini sharrosi kayinni daafuro calla assite digatissinoti. Injinerigete kubbaaniyisi hala’lanni ha’ri. “Tipika Speciality” yaamantino uurrinsha kalaqu. Tenne uurrinsha fantino hedewelcho coyir’anni; ‘Ninke addi addi maashinna loonseemmo; loonseemmo maashinna kayinni islanchimma wo’naalle leellisha agarantannonke. Konni korkaatinni buna xoxxiissatanno maashinenke islanchimma hajamaanote leellishate buna xoxxiissine leellisha noonke. Ikkollama buna xoxxiissine wora kisaara ikkitinohura buna xoxxiissine hirreemmoti wole uurrinsha fannummo” yaanno.

“Tipika” yaa umiha buna sircho sayinsittete xawishsha ikkinota huwachishe; “Tipika kalqete aana afamanno Arabiku buni qara sirchooti. Itophiyu buna dikko fushshitinori Araboota ikkansanni ninke buna uminsa su’minni su’misa duucha woyte gaabbissannoe daafiraati sayinsittete su’minni afamanno gede su’misoommohu” yaanni huwachishanno. Uurrinsha haanjanna xoxxiissamino buna gobbayidi dikkora

shiqishshannota ikkase kayise; hundasiinni onte umonsa dandiitino uurrinshuwa kalaqqinota xawisanno. Kuri mereerinni buna xoxxiissatenna gafate hattono buna qamasate dandoo bowirsitanno qajeelshuwanna amaalete owaante uyitanno uurrinsha faninota kulanno.

Kalqete kulloonniha buna qamasaancho hattono xoxxiissaancho ikkinohu kalaa Miniliki; umisi sharronni buna aana assino xiinxallonna xiinxawonni hattono baxxitino nyammo noosihu Itophiyu buni umosi dandee kalqete deerrinni afamanno gede assino kaa’lonni babbaxxitino yannara batinye kalqoomunna gobboomu baraarshuwa adhino. ‘Cup of Excellence’ yaamantino gobboomu buna qamasate heewonni luphiima beeqqo assinohu kuni manchi, buna xoxxiissatenni; Kayizenetenna labbino handaarranni batinye tajete woraqata adhino.

Bunu aana afi’rino egeenonna rosicho kayinni callisi amade keeshshate dihasi’rino. Roorenkanni riqiwantanno ilamara ragisiisate fanino qajeelshu uurrinshanni ogimmate uurrinshuwanni fultanno wedella filatenni harammaadda qajeelshuwa aa hanafanno. Kunino gobba giddo handaarunni qajeeltinota mannu wolqa hala’litanno gede eewaancho qeecha fulanni nooha ikkana baxxinhunni buna ninkeha ikke hee’reennanni islanchimma deerra uyitanno bissa gobbayidi soorronni wole gobbuwanni daggannoha ikka, kunino kalqoomu heewisamaanchimma hajo wole gobba angara ubbanno gede assannoha ikkasi huwatatenni umisi qeecha fulate jawaatanni afamanno. “kalqoomu deerra agadhino garinni buna xoxxiissatenni hanafe gafate geeshsha ogeeyye qajeelsineemmo; qajeelsinoommoro qolle qaxarreemmo; woloottuno ninke qajeelsinoommori jajjabba uurrinshuwa giddo qaxarantino” yaanno.

Itophiyu buna xoxxiissatanno maamari pirezidaante ikke sette dirrara loosinohu

kalaa Miniliki; uurrinshansa maamaru miillaranna handaarahobobbakkino bissa wo’mantera diru dirunkunni qajeelsha uyitannota qaagiissanno. Konninnino 100 nni ajinokkire qarooyye bunu ogeeyye gobbate uyinota xawisanno. Amandoonni baajeetete dirinni qajeelshu uurrinshasi hanafote deerrinni 26, mereerimu deerrinni kayinni sette manna qajeelsase coyir’anno. Duuchu dani owaante uyitannoti uurrinshasi dikko hasidhannore xiinxallatenni addi addi loosaa loosase coyir’annohu kalaa Miniliki; mitte yannara konistiraakshiinete handaara karsame minnate gatamarshi aana Bilokeetetenna Pirikasete loosatenni minu gatamarshi geeshsha beeqqo assinota xawisanno. Baxxinhunni Meeteeki ledo halamatenni Tiraakterete goshooshamaano, kaameelu aani ishinu hogowaancho, siminto liissanno maashine, jajjabba waayinna nadaajete Taankerra labbinore loosinota kulanno. Ogeeyye gamba assatenni gobbate anje leeltannonsa handaarra baalantera umisi kaa’lo assanni keeshshino.

Xaa yannara 60 ale ikkitanno qansootira loosu kaayyo kalaqinoha ikkana wedellaho addi addi qajeelshuwa baatooshshiweelo aatenni loosu kaayyo afidhanno gede injoo kalaqatenni dagoomittete yawosi fulanno, kalaa Miniliki. Gobba giddo addi addi qarqartora fanino suuqqara xoxxiissamino buna bebbeehannoha ikkana mereerimu deerrinni gobbarano soyaanno. Lame higge uurrinshansa laashshitinota buna xoxxiissatanno maashine Haji Ture yaamantino uurrinsha widoonni Chayinanna Yemene soyinota kalaa Miniliki qaagiissanno. Hatte yannara ammante loosu uyitannosi uurrinshuwa techo iillino deerrira luphiima qeecha amaddannota lede kulanno. “Umihunni umose dandaate sharrantanno uurrinsha womaashshu shiqisho afi’ra ayirritanno yannara Meeteekinna Haji Ture labbino uurrinshuwa ammante balaxotenni baatooshshe uyite loosiisa hoogoomero konne deerra iillinammora didandiineemmonkanni” yaanni xawisanno.

Xa noo kalqete dikkonni callichisi gobbara soyaa horonsiraancho assitannokkita huwachishannohu kalaa Miniliki; baxxinhunni guma buna gobbara sonke e”o afi’rate luphiimu womaashshu dhuki hasiisannota xawisanno. Wole widoonni gobba giddo buna hasatto luphiima ikkasenni roore anga buna laalchosi gobba giddo hirate gadachamannota xawisanno. Konnira qoteho qajeelsatenna amaalete owaantesino kaajjishe sufisiisina huwachishanno.

Uurrinsha anniwinni haa’re loosu hanafi yannara 70 kume sainokki woxi angasira noota kayisannohu kalaa Miniliki; xaa yannara umisiha laashshinanni ijaari Qaallittira gatamadhasinni ledote womaashshu dhukasino 100 Miliyoone ale lossinota kulanno. Aantete uurrinshasi laashshitanno maashinna Soojaati Afrikira tuqisate ajuuja amade loosanni afamanniota kayisanno. Baxxinhunni buna gede Itophiya buna maashinenni Afrikunni massagaancho assate hedo noositano qummeessanno. Ledoteno xoxxiissamino buna kalqete dikkora shiqishatenni luphiima gobbayidi soorro eessate umisi qeecha assanni afamannotano xawisanno.

Woganna Turizime

Gumuzete daga- Budillaancho adhammete amanyoote

Qiddist Gezzaheny

Turizimete ministere agannate albaanni turizimetenna koyishshu amanyooti gobboomu reqeeco harissinoti qaangannite. Barete aana wo'mante gobbanni fultinori budunna Turizimete jironsa egeensiissinori haammata bissa beeqqitino. Kuri giddonni Benishangul Gumuzi qoqqowi mittoho.

Qoqqowu giddosi heedhanno karsaminokki bude, kalaqamu jiro, donanna addi addi daa"attote base reqeecotenni gobba gidonna gobbayidi daa"ataanora egeensiissara dandiino.

Benishangul Gumuzi qoqqowira heedhanno Ote gosa mereerinni Gumuzi gosa mittete. Sayinsete muuziyeemera harinsooni reqeeco aana daganniha budu, dhaggete, kalaqamunna Turizimete base jiro egeensiisate looso hala'ladunni harinsooni. Kuri giddonni Gumuzi daga budillaancho adhammete amanyooti mitto ikkana; tenne lamala woganna turizimete amadonkenni tenne hajo shiimunni la'neemmo.

Barete aana afaminohu qoqqowu woganna turizimete latishshi dayirekiterchi kalaa Shimellis Adirehu "Gumuzi daga budillaancho balchoomma" yaanno uminni assinooni xiinxallo kaima assatenni mashalaqqe uyononke.

Dayirekiterchu xawishshi garinni; 'Gumuz' yaannohu Amaaru afii qaali dagate afiinni 'Gunza' yaanno qaali haa'noonniha ikkana tirosino 'Bareeda, worba, labbaaha' yaate. Nayilotiki sirchu damattenni gaamantannoti Gumuzi daga hundi heeshsho lainse addi addi hedo uyananniha ikkirono. "Aliyye gobbate kifilera heedhannonkanni" yitannoti kayinni roore anga dagoomu bissawa adhamooshshu noote.

Daga mitteenni hee'rate, mitteenni loosi'rate, mitteenni itatenna agate naaxxiisannotanna hagiirsiisannota dagoomittete heeshsho afidhinote.

"Daga lowo geeshsha xaggeeffachishanno bude, biifado dhaggenna illete biifannoha ayyaanaamo uduunne afidhinote" yaannohu kalaa Shimellisi; kuri mereerinni dimokraasete doorshunna gashshootu amanyooti "Qomiya" yine woshshinanniha budillaancho ufuunfanniha muuziqu uduunnicho qummi assanno.

Baxxinhunni ufuunfanniha muuziqu uduunnichi dooramino haqqinni loonsanniha ikkasi xawise; uduunnichu addi addi ikkitubba korkaata assatenni horote aana hosannoha ikkasi xawisanno.

Lawishshaho; dagate giddo jawu manchi woyi amma'note massagaanchi reyro; gidu iilleenna ganne gotaara qollanni yannara; diru soorronna addi addi ayyaanna yannara konne uduunnicho horote aana hosiisannita kulanno. Ledoteno haammata budu jiro noota coyi're; kuri giddonni "Etsitsa" yine woshshinanniha meentu lekkara usurrannihanna sirba iibbishate

Dagoomittete kaa'lonni ledote Gumuzi dagawa budillaancho adhammehu miinju kaa'looshshi luphiimaho

hosannoha muuziqu uduunnicho kulanno. Meentu lekkansa kayisanni rosino hayyonni marro marro baatto gananno woyte mimmitisi ledo kiphamanni "kishsh, kishsh," yitanno huuro macciishshiihannota coyi'ranno.

Kalaa Shimellisi Gumuzi daga batinye budillaancho balchoomma noositanna; tini jirono budunna Turizimete biiro widooni xiinxalline worroonnire ikkana xawisanno. Tenne jiro latisate, agaratenna ilamate sayisate loonsanni hee'noonni qummeessanno. Xiinxallotenni bande amandooni dagoomu budu balchoomma mereerinni budillaancho adhammete amanyooti mittoho.

Gumuzi daga giddo miinete, soorrote, maatetenna wolootuno haammata budillaancho adhammete amanyooti noohano ikkiro; techora ninke sumimmetenni gumullanniha dagoomu adhammete amanyoote doorroommo.

Gumuz - Budillaancho adhammete amanyoote Kalaa shimellisi dagoomu budillaancho balchoomma aana assinooni xiinxallo kaima asse xawisanni; Gumuzi daga 200 ale gare giddose amaddanno. Xiinxallote yannara hasaawinsoonniri gobbate geerri tenne amaaltanno. Dagate giddo adhamme gumullanniha addi addi gare noonsa Gumuzooti mereero callaati. Lamunku mitte gare giddo noo meyaanna labbaahu adhama dagoomu giddo hoolloonnitenna saalu gede assine la'nanni hajooti.

Mittu manchi annisina amasi gare woyi

sircho adha didandaanno. Mitte gare giddo noori adhanteenna ilantanno ooso busha kaayyo xaaddannonsa yine ammannanni. Konni daafira Gumuzi dagawa mitte garena fiixoomu noonsa gosate miilla mereero adhamme kalaqa co'ontanni hoolloonnite. So'rotenni adhantinoha ikkiro nafa diinganni woyi tidhamanno gede assinanni.

"Dagoomu hanafannohu maatetenni ikkana; maatete safo kayinni meyaatina labbaahu baxante sumuu yite xintitanno gutu heeshshooti" yaannohu kalaa Shimellis Adirehu; adhamme dagoomu deerrinnino ikko adhamme gumulsiisannoriwa qara tiro afidhino, manchu mittu diru deerrinni wolu deerriwa reekkama buuxissanno, dagoomu giddo hee'rannonsa qeechinna yawo, ayirinyunna adhamooshshu luphi yiino deerriwa sooramanno, uminsa heeshsho giddo uminsanni sa'e wolu heeshsho beeqqitannowanna uminsa heeshsho beekanno fooliishshooti yaanni xawisanno.

Batinye daga, dagoominna manniwa lawanno garinni gumullanni dagoomittete amanyoote ikkasino xawisanno. Adhamme gumullanni harinshonna budillaancho ikkitubba qooxeessu qooxeessu garinni, budu garinnina gobbate garinni babbaxxitannota huwachishanno.

Benishangul Gumuzi qoqqowi giddo heedhannori Ontenti gosa umi uminsaha ikkinohu adhamme gumullanni amanyooti noonsata qoqqowu woganna turizimete biiro assitino xiinxallo kule xawisannohu turizimete latishshi dayirekiterchi; kuri mereerinni Gumuzi daga amanyooti mitto ikkinota huwachishanno. Daganniwa budillaancho doogonni gumulantanno amanyoota hee'ransa xawisannohu dayirekiterchu; kurino miinjuna dagoomittete kaa'lo kaima assitino ikkana egeensiisino.

"Gumuzi dagawa budillaancho adhamme dagoomittete horo afidhino" yaannohu kalaa Shimellisi; daganniwa budillaancho adhamme mitte gosa wole gosa ledo gumultanno adhammete amanyootinni adhamaano sircho riqiwatenni ilama sufisiisanno.

Hattono lame babbaxxitino gosa hasante adhanturo sircho riqiwatenni ledote kaajjaju dagoomittete fiixoomi hee'rannonsa gede assitanno yaanno. Hattono addi addi korkaattanni kalaqantino kiphoo kaajjitanokki gede assatenna kalaqantara dandiitanno kiphoo gargarate kaa'litannota huwachishanno.

Dagoomittete kaa'lonni ledote Gumuzi dagawa budillaancho adhammehu miinju kaa'looshshi luphiimaho" yaannohu Turizimete latishshi dayirekiterchi; budillaancho adhamme widooni mitte gare wole gare ledo halante loosatenni gumultanno hajora wole mannu wolqa hidhite horonsidhannokki gede dandiisatenni fulono ajishate dandiisanno. Maate kalaq'ratenni looso mitteenni loonse e"o abbate kaa'litanno. Adhammetenni mittoo'mine noonsa e"o suuqotenni

horonsidhanno gede kaa'litanno yaanno.

Sumimmete adhamme

Qoqqowu woganna turizimete biiro turizimete latishshi dayirekiterchi; Gumuzi dagawa addi addi budillaancho ikkitubba kaima assine gumullanniri adhammete danna hee'ransa qummi assanno. Kuri mereerinni mittenna qara "Sumimmete adhamme" ikkase kulanno. Tenne adhammete amadono 'Gumuzi daga budillaancho balchoomma' yine loonsooni xiinxallo aana safame amanyootenna gumulo aanino garinni irkise xawisanno.

"Sumimmete adhamme" lamunku adhamaano maatete fajjo gobbaanni labbaahu meyaata baxillunni goshooche adhe ha'ranno adhammete danaati. Adhammete harinshono balaxe labbaahu hattenne seemo dikkote, qiissotenna addi addi basera la"e adhate hasi'ranno. Beetto la"anno woyteno sirbatenni baxillu xa'mo shiqishanno. Seemo baxxusiro angase gume fushshite uyitannosi. Isino beetto heedhanno qooxeessa maratenni waa dirridhara laga dirritannota agate 'adhe hareemmohe" yaanni dogisiisanno.

Iseno 'Mitte hige ba"e diha'reemmana wole barra galagalte amo" yitannosi. Wole barra jaallasi ledo ikkatenni agate adhe ha'rate huucci'rannose. Xaano 'wole barra galagaltine higge" yitanno. sayikki yannara higge haadhe hadhannose. Beettu maatenno xaggeeffatanni "Hiitto abbitose" yitanno. isino "baxammeeti; angase gumeno uyitinoe" yee leellishannonsa. Maatenno aye beetto ikkase xa'mitanno. Dancha maate beetto ikkituro hagiidhite hakka woyintenni 'Beetto noohu ninkewaati; wolewa hasidhinoote" yite boode woxe ledde cimeeyye sokkanno.

Beettote ayiddino beettu ayiddi akatoominsanni dancha ikkana macciishshituro hattono beetto hasidhe hadhinota buuxxuhu gedensaanni koffi yitukkinni cimeeyyete sokka koyishshu ledo adhitanno. Albi yannara togoo adhammera riqiwo hasiisannohura soorrote adhamme gumullanninkanni. Xaa yannara soorrote adhamme gattanno gede assinooni. Dagoomunniwa soorrote adhamme gumula gattinota ikkiturono dana soorrate gumulantanni noota kultannori gobbate geerri noota kalaa Shimellisi coyi'ranno.

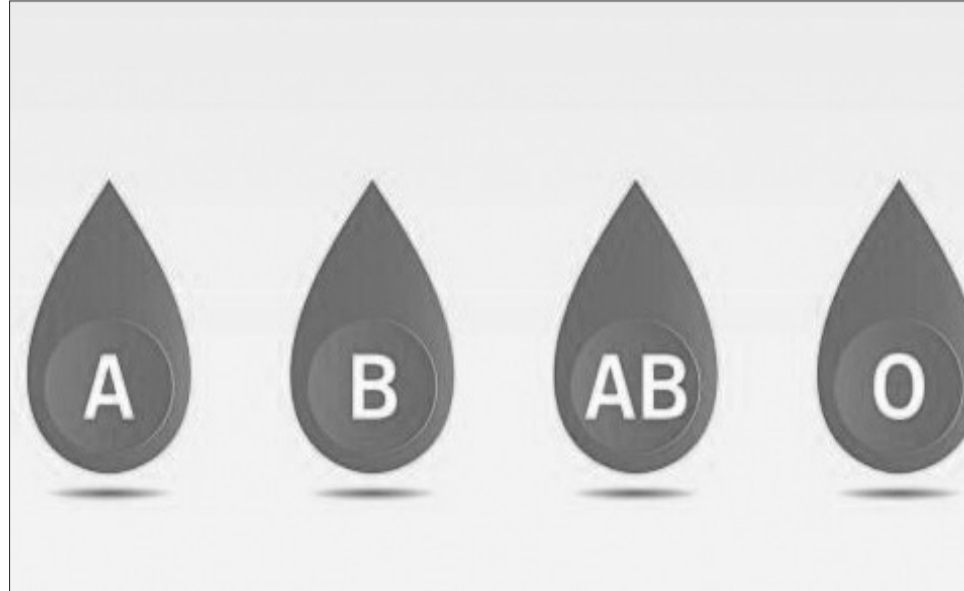
Xaa yannara Gumuzi dagawa roore anga gumulantanni nooti sumimmete adhamme ikkitinota mashalaqqe uyitannori kultanno. Harinshono adhannohu dikkote giddo woyi qiissote bayicho la"e baxino seemo baxillunni qeele jaallasi ledo ikkatenni adhe ha'ranno. hakiinnino beettote ayiddiwa cimeeyye sonkanni. Sumuu yituhu gedensaanni beettote maatewa miinete gede assine mitto booto, 10 kume birra, Haqqunniha 3 kume birra, mitte sayine Qoqqoca (Daaxxa), addi addi agatonna lawinore haa'ne ha'ratenni maatete ledo sumimme kalaqqanno. Hakkunni gedensaanni massinooni agattono ikkito intanni sagale itatenna agatenni hagiidhitanno; sirbitanno. Beettote ledono mitteenni hagiidhite heedhanno.

Mundeete dananna akatansa

Qiddist Gezzaheny

Mundeete dani O:- Seeda diro afidhinotenna baalante safo ikkitino mundeete danaati. Luphiima pirootiinete sagale sufote waaxonni heedhinota, jawaatanna taaltino kalaqamu dhibba gargaranno amanyoote amaddinota ikkasenni sumuu yaannohano ikko diinase gawajjate badhera diyitanno. "O" mundeete dani noosi manchi adhara dandaannohu umise "O" calla ikkana; baalante mundeete danira aa dandaanno.

Mundeete dani A:- Daramate gadachishanno korkaatinni darantino daramaano, baatto loosidhegaltino dagaheeshshotenna saga'linanni hayyo rossinorinna, lowo geeshsha halamaanonna dagate kiir batidhino qooxeessira hee'ra baxxanno. "A" mundeete dani noonsa mannooti adha dandiitannohu "O" na "A" mundeete daninni ikkana; aa

dandiitannohu kayinni "A" mundeete danira callaati.

Mundeete dani B :- Hiikkonne mundeete darga surte e'e hee'rate qarrantannokkire, haaro diilallote akata rosatenna dagate budinna heeshshote hayyo ledo sumuu yaate yanna adhannonsakkire,

surretennino ikko kalaqamu gargaroooshi amanyooti aana leeltanno hasattorano ikko xiiwora taaltino dawaro uyitanno daafira kalaqamu xa'mannoha baalanka dawarate kalaqantinore labbanno. "B" mundeete dani noosi manchi adha dandaannohu "O" na "B" mundeete daninni ikkana;

aa dandaannohu kayinni "B" mundeete danira callaati.

Mundeete dana AB:- Cincaaleessunna sumuu yaanno mundeete daninni "A" na duuchanka coye rossinonna lowo geeshsha suwashsho mundeete dani "B" ni fultino shotunni gawajjantannotinna hibbo ikkino akata amadino mundeete danaati. Akaakkanke baxxitino ragge mitti mittinkera mundeete daninke giddo tugge sa'ino. Ragge seellaneke giddo e'e uurrinshunni heedhanno. Tenne seeelenke mudukki giddooti mannunna mundeete sayinsitte xiinxallo xaaddannohu. "AB" mundeete dani noosi manchi baalunku mundeete daninni adha dandaannoha ikkana aa dandaannohu "AB" mundeete danira callaati.

Bue:- Dr Peter Jey D fayyimmate tiro,2000

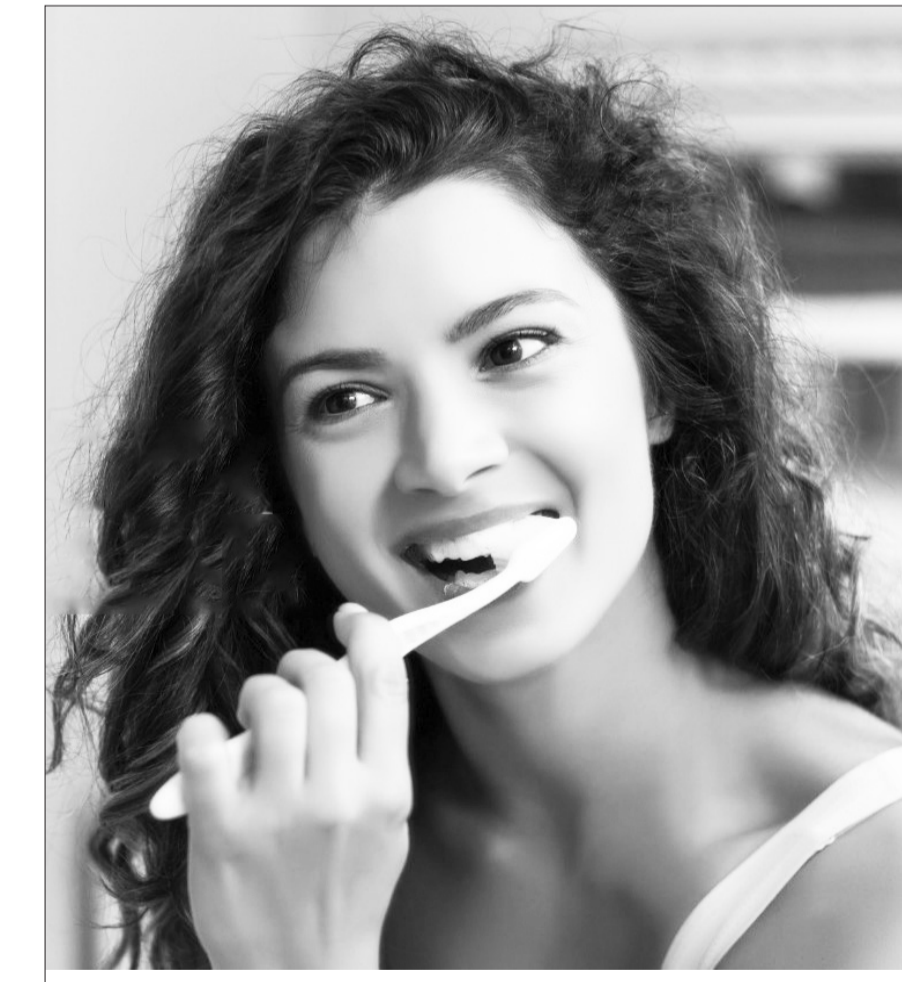
Hinkonke hayishshi'neemmo woyte loonseemmo soro

- Mitto ragaanni calla hayishshi'ra hanafa

Rooru manni duucha woyte hinko fiqiiqira hananfeemmohu mitte basenniiti. Tini kayinni rosantino sorooti. Duucha woyte mittu darginni burushenke kayinse hayishshi'ra hananfe gurcho raga iillineemmo woyte daafursannonke daafira garunni hayishshi'nummokinna ganteemmo. Hinko garunni hayishshi'rate barru barrunkunni babbaxxino raginni hayishshira hananfeemmo gede hinkote xagisaano amaaltanno. Konni garinni hinkote baalanka raga taalo hayishshi'rate kaayyo heedhanno.

- Ikkadu garinni hayishshi'ra hooga

Xaphoomuni afuu gidinna hinkote fayyimmara hinkonke barrunni shiimunni lamenna sase hinge hayishshi'ra hasiissanno. Soodo goxanotenni ka'nironna hashsha gonxara albaanni hayishshi'ra hasiissanno. ledoteno sagale intihu gedensaanni hayishshi'ra hasiissanno. togo assa hinkonke co'eesiratenna afuu PH taashshatenni hattono hinko co'onna fayyo ikkitanno gede assate kaa'litanonke. Hinkonke 2 xiqqeessira hayishshira hasiissanno. konnirano hinkonke balanxe shoolewa beenko; aliidi qiniite, aliidi gura; eeliidi qiniite, eeliidi gura. hakkiinnino mitto mittonka gola 30 xiqqeessa hayishshi'nanni

keeshshino.

- Marro amrro hinko hayishshira

Kowiicho wodanchitine nabbabbinara qaagiissineemmo. Mitu mitu manni qorophote batinyinni ikko wolu korkaatinni hinkonsa hige hige seeda yanna adhe hayishshi'ranno.

Baxxinohunni gobbankera haqu fiqiiqicho amaxxine barra wo'ma fiqiiqi'nanni honseemmo. Hinko barrunni sase ale hinge fiqiiqi'nanniha ikkiro hinko gawajjantanno; Kellehshate rumushshi gawajjamanno. 'INAMEL' yinanniti hinkonke kifile gawajjantanno gede assanno.

- Gara ikkitinokkita hinkote burushe horonsira

Hinkote burushe addi addi geeshshinni dikkote shiqqino. Lowo mannooti hiikko bikkinni hidha hasiissannonsaro diaffino. Hinko garunni co'eesirate taalo ikkadobikka afidhinota hinkote burushe horonsira hasiissanno. konnirano burushete bikki jawa ikkiro afinke hasiisannohu aleenni fa'namanno gede assitanno. Burushete bikki ajiro kayinni hinkonke garunni co'eesira didandiineemmo. Konni daafira hinkonkera ikkitannotanna taalo burushete bikka hidhine horonsira hasiissanno.

Addi addi bikka afidhinoti hinkote burushe noonte gede burushe loonsanni woyte addi addi burushete hinko heedhanno gede assine loonsanni. Suwashsho, qunqumado, shokkashsho hinko assine loonsara dandiinanni. Hinkote xagisaano kultanno garinni; angile noonsari hinkote burushsha doorantannota kultanno. Baalanta hinkote kifilla co'eesate dandiitanno.. Oofollonsa garinni ledote burushshate dananchi islanchimma lowo geeshsha qarunni hasiissanno. kaajjado hinkote burushsha horonsira dinonke; korkaatuno Inamel yinannita hinkote kifile gawajjitanno. Ledoteno gaangaaninke riffi yaannonna darshanno gede assitanno.

Bakkalcho spoorte

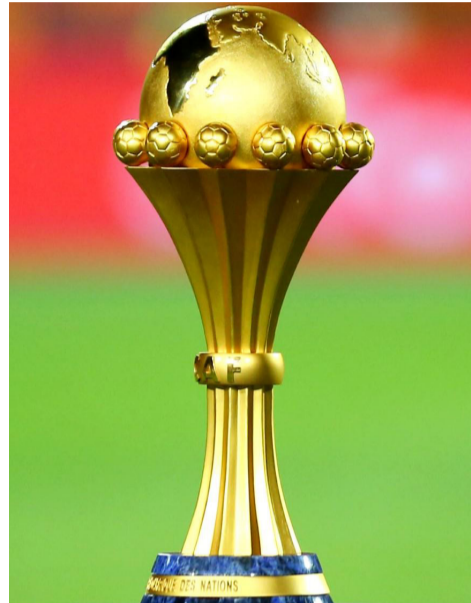
Dhaggeeffachishshanno Tunceenyubbanni Dukkisantinota Afiriku Boowe

Addisu Adoola

Boowete agarranniti Afiriku Boowe qixxeessaancho Kotidivaare heewotenni soodo gutonni geegiissantino; macca gaamubba ruukkote giddora e'ino; agarroonnikki gaamubba kaajjite afantino. gumulote heewo iillitanno gaamubba balanxe hedate mitiimma ikkino 34ki Afiriku Boowe dhaggeeffachishshanno tunceenyubbanni wo'mite godole suffino. Macca su'mi noonsa Afiriku gaamubba hendoonni gede akka hoogansa harunseno Boowe kayissara dandiitanno haaro gaamo egeensiisakka!? yitannoti duuchu manni xa'mo ikkitino.

Albi lekkate kuwaase bareedinsa Diidiyer Dirogbanna dagansa albaanni heewotenni geegiissamansa buuxinori Daaniichootu; agarroonnikki garinni Ikkuyatooriyal-Giininni kiirantinonsa 4 eo(goolenni) saala duqqitino. Hanafonsa ikkinnina jeefonsa biifa hoogase fooggashshitinosa irkisaanono qodote xawinni fultanni doogote xaaddino Atobise Kaameela hiiqqaatanni hanqonsa xawissino.

Layinkimeeshshi yannara gaamooshshu godole sa'e heewisamaanchimmansa naqqasiisa dandiitinokkiti Gaanu gaamo geegonsa harunse, irkisaanonsa gaamo xawunni fultanna agarte fooggalonsa xawissino. Boowete agarranniti wole gaamo Kaameeroon gumino hattonni heewo addi akati hee'rannose gede assitino hedeweelchubba

mereerinni mittete.

Moozaambiikete, Gaanunna Kepverdete ledo taalo fulatenni geegote godolesenni 3 bixxille borreessiisatenni aantanno doyocho widira sa'ase hawarro yannara buuxinoti Gibitseno heewote maala'lisiissanno gaamubba mereerinni mittete.

Haammata yannara Afiriku Boowe ama Gibitse Lama godolenni ledote xiqqeessubbanni kiirsiissino eo baotenni gatissinose. Marfete xullo gede ruukkitino sa'atera kaayyo horonsidhino Gibitse Gaanu ledo 2 taalo babbaxxitino godolenni gawajjo iillitnosihu biheeraawe

bareedinsa Mohaammed Saalah, hure Afiriku Boowe godolera higate kaayyo noosikkita maccishshansa umu damuume ikkitinosa.

Kotidvaareno lendeenna gaamooshshinsanni Sayikki deerra amadansanni 16 giddora karsama hoogantinonsa gaamo mereerinni Shoole gaamo dooraantino Sase gaamo ikkatenni Layinki doyocho karsamate kaayyonsa agadhitannoha ikkanno.

Ispoortete Dhagge tittiraanchi Madaarshi Baxamaanchu ispoortete odeessaanchi, borreessaanchunna albi lekkate kuwaase godolaanchi Gennene Makuriya (Libiro) madaarshu amanyooti bero barra 9:00 sa'atenni Membere Tsebaoot Qidist Sillaase Kaateediral gumulamino.

Badheessa 5/1957 M.D Yirgaalamete Quchumira ilaminohu Gennene, roore anjisi yanna saysinohu Shaashamannete quchumiraati. Umi dirimi rososi harunsinohu Atse Naaood Rosi Mine ispoortetenna odeessaanchimmate safote kincho tuqqinoha ikkana; lekkate kuwaase dhukasi kaajjishi'ratennino addi addi gaamora godoleno. Tegibaare-Idinni xaphoomu tekiniikimmani maassami gedensaanni Meetta Biir Lekkate Kuwaase Gaamora godolanni Addis Zemen Gaazeexira borreessannonka. Lekkate kuwaase godolaanchimma yannasirano ikko xaa geeshshano afaminoha "Libiro" yaanno su'ma afi'rino.

Lekkate kuwaase godolaanchimma aguri gedensaanni Sase Tonne dirra qole addi addi tuqu xaadooshshubbara ispoortete odeessaancho ikke loosino. Libiro Gaazeexi anna ikkinohu Gennene, baxxino garinni televizhiinete shiqishannona dhagge qaagiissitanno qixxaawubbanni lowo baxillaanchimma afi'rino.

Itophiyu ispoorte seekke afatenninna dhaggete egennaamimmasi duuchu giddo "Millissanno Maxaaffate Mine" yaamame woshshamannoha ikkana; IHIAPA na Ispoorte (1-3), taalo xajjete bebbeehache, Libiro Itophiyawe qajeelsha, Makura,...yaamantanno maxaaffa nabbawaanote baraasino.

Lekkate kuwaasera baraasino luphiimu qeechinnino Addis Ababaha hadhino Kaafu Kongireesera seedu diri owaante meedaaliya baraansoonnisi.

Galtte adhinohanna Lama ooso anna ikkinohu, baxamaanchu lekkate kuwaase godolaanchi, odeessaanchunna borreessaanchu Gennene Makuriya (Libiro) xaaddinosi xissonni xaginsannasi keeshshe Arfaasa 14/2016 M.D tenne kalqenni reyotenni baxxino. Madaarshisi amanyootino bero barra 9:00 sa'atenni Membere Tsebaoot Qidist Sillaase Kaateediral gumulamino.

Baxamaanchu Ispoortete Odeessaancho, Borreessaanchonna Albi Lekkate Kuwaase Godolaancho Gennene Makura

Boohaarsha

"KICEE...."

Addisu Adoola

Anje oosote godole godolikkinni saino yinannihu mittuno hee'ranno yine dihendanni. Godote daninna akati qooxeessunni qooxeessu widira woy baadiyyetenna quchumaho babbaxxara dandiirono. Ooso deerru deerunninna qooxeessi qooxeessinsa garinni addi addi godole godolitanno; mine, gobba, Saada allaalenniwanne babbaxxitino hedeweelchonni addi addi godole godolitanni lophitanno.

Qoleno tini godolitanno godole qaaquulleho hedate dandoo, dagoomitte ikkito, gedeninsa halcho, bisu jawaante afuunna shallagate dandoonsa boowirreranna mimmito godoshshiishate jawa qeecha afidhino.

Ooso qole qaaquullu heedhe angansanni mitore amammaddanninna kikkissanni godola baxxanno. Lowo hagiirre afidhannohuno mitore amammaddanni godolitoronna wolu manni bisona kikkissanni godolishiinshinsarooti. Wi'lanni noo qaaquulle nafa ikkiro bisona kikkise godoshshiinshinsaro wi'la agurte osoloho higganno.

Qaaquulle bisona kikkissanni godoshshiinshanni godole mereerinnino Mitte "Kicete". Kice Sidaamu Daga baadilicho oosote godoleeti. Tini godole roore anga shiimmammaaddu qooquulli godolitanno

godoleeti. Godoshshiishannohu kayinni diru deerrinni ikkikkinni; baalanka ikkara dandaanno. Godolitanno qaaquullino lowo geeshsha hagiidhitanno.

Tini godole hanaffinohu Sidaama ikkana Lama seenu qaaquullinniiti. Kunino bire Mitte manchora Lama ooso noose. Lamenti oososeno seenne ikkana; bay'ranna maa'nete.

Bayiriidite su'mi Soqqameeti; maa'niiditennihu qole Kiceeti.

Mitto barrano amansa dikko hadhanni Soqqame woshshite, "daayeemma geeshsha qaaqqoo'ya wi'litoonkenna qodoshshiishie; dayeemma woyte Daabbono abbeemahena" yite dikko hadhanno. Qaaqqono ama dikko hadhu wido calla la'anni wi'litanni qarrissanno. Tenne

yannarano Soqqame, qaaqqo Kice amade "kice kawa higge lai" yituta Kice wi'la agurte ise la'anni oso'la hanaffanno.

Hakko barrinni hanafe Kice wi'litanno woyte rodoo 'Kice' yite godolishiisha hanaffanno. Qolteno "Kicee... amakki hiikka hadhino?" yinannihu qaaqqo Kice amase dikko hadhu doogo widira higge la'annota hawisiisateeti.

Tenne godoleno godolinanniha umise hummeessa (zeema) afidhinotenna qaaquullu Lama Lama ikkete xa'monna dawarote garinni godolitanno.

S:- Kicee!

K:-Yee

S:-Amakki hiikka hadhu?

K:-Dikko

S:-Maa abbitara

K:-Daabbo

S:-Abbituro aattaa?

K:-Ee woy dieemmahe

S:-Aattaero kawa hige;aa giwattaero ka'a hige. Yaatenni kice amade aate sumuu yituro isewa qolte hanqaffanno; dieemmahe yituro ka'a qolte xiibbanna godole osolunni gooffanno. Qaaquulluno wi'la agure hagiirraamo ikkanno yaate.